

50 jaar milieubeleid: we tellen onze zegeningen

Den Haag, 14 oktober 2021. Een bonte stoet van mensen afkomstig uit ministeries, kennisinstellingen, consultants, bedrijfsleven en gepensioneerde ambtenaren en oud-ministers haasten zich het Amare gebouw te Den Haag binnen waar hen een uitgebreid programma staat te wachten dat in het teken staat van 50 jaar milieubeleid in Nederland. Een team van de Grootouders voor het Klimaat deelt de [column](#) uit die ik voor deze gelegenheid schreef. Na het tonen van entreebewijs, paspoort en het EU digitaal COVID-certificaat, begroet ik her en der oud-collega's, die nog steeds bij het directoraat-generaal Milieubeheer (DGM) werken. Sommigen hebben mijn column al gelezen en zijn blij dat ik mij nog steeds inzet voor de goede zaak. Ze hopen met mij dat hun politieke mandaat groter zal worden in de nieuwe regeerperiode.

De sfeer in de grote theaterzaal is geanimeerd en op het podium staat een trio dansmuziek te spelen. Dan opent dagvoorzitter Kim Coppes de dag en introduceert Martijn van der Steen van de Nederlandse School voor Openbaar bestuur. Hij heeft een boek gemaakt over 50 jaar Milieubeleid dat zo dadelijk aangeboden zal worden. Het boek staat vol met illustratieve foto's van de jaren zeventig tot heden. Demonstraties van bewoners, de eerste glasbakken, vervuilde locaties, rokende schoorstenen, het tekenen van convenanten, etc. 'Het boek is een bladerboek', aldus Van der Steen, 'een boek waarin lezers zelf naar zin en gevoelens hun eigen weg kunnen zoeken'.

Hierna roept de dagvoorzitter de aanwezige oud ministers naar voren: Pieter Winsemius, Ed Nijpels, Hans Alders, Jan Pronk en Jacqueline Cramer. Aan hen wordt verzocht het boek in ontvangst te nemen en het door te geven aan zijn/haar opvolger, waarbij ze een paar woorden mogen zeggen. Winsemius zegt wat hij al vaker gezegd heeft: de minister moet zijn ambtenaren vertrouwen en hen rugdekking geven als het erop aankomt. Nijpels vindt dat de M van Milieu terug moet komen in de naam van het ministerie. Pronk verklaart met zijn basstem dat Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu een prachtige combinatie was en dat VROM wereldwijd bekend was als merknaam. Nu VROM er niet meer is, is het op alle drie beleidsterreinen een puinhoop. Cramer zegt dat het maatschappelijk draagvlak voor verandering nog nooit zo groot is geweest. De politiek moet nu doorpakken.

De titel van het uitgereikte boek luidt: '[Aandacht voor het alledaagse, 50 jaar milieubeleid in Nederland](#)'. De auteur wil hiermee vooral tot uitdrukking brengen dat er veel bereikt is met 50 jaar milieubeleid, maar dat vele zaken nu zo alledaags zijn geworden dat ze niet meer opvallen. Hierin schuilt ook het probleem van de huidige tijd: de milieuproblemen van vandaag vallen niet meteen op, zoals 50 jaar geleden. CO2 en stikstof zijn onzichtbaar en biodiversiteitsverlies is vooral iets voor kenners. Het gemiddelde publiek *ziet* de problemen niet: plastic soep is ver van ons bed en het feit dat er nog jaarlijks 11.000 mensen vroegtijdig overlijden door luchtverontreiniging is niet algemeen bekend.

Het boek pretendeert geen volledig overzicht te geven over 5 decennia milieubeleid en ook wil het geen oordeel vellen. Bij nauwkeurig lezen vallen toch enige zaken op. Eind jaren negentig moet onder minister Margreeth de Boer het aantal milieuambtenaren met een kwart worden afgeslankt. Externe integratie wordt dit genoemd: andere ministeries moeten milieu meenemen in hun beleidsafwegingen en zelfregulering door convenanten is het devies (pagina 102). Haar opvolger, Jan Pronk, ziet echter niets in convenanten, hij is voor normering, toezicht en handhaving. Het lukt hem echter niet om draagvlak te creëren en opvolger Pieter van Geel krijgt (als staatssecretaris) de opdracht het milieubeleid te 'ontpronken' (pagina 105): 'Niet zeggen wat moet, maar samen ontdekken wat er kan'.

Minister Cramer volgt Van Geel op en bij haar aantreden zegt zij dat ze de wind meeheeft want 'milieu is weer in' (pagina 108). Zij kiest ervoor om klimaatbeleid een impuls te geven en schrijft het programma 'Schoon en zuinig'. Maar, schreef zij onlangs in het juni nummer van het blad Milieu: 'Het gedoogkabinet Rutte I deed het kabinetsbrede klimaatprogramma meteen in de ijskast. Het woord klimaatbeleid werd non grata verklaard en werd vervangen door energiebeleid. Er moest een Urgenda rechtszaak aan te pas komen om de doelen die het kabinet in de EU had toegezegd alsnog te halen'.

Onder het eerste kabinet Rutte (2010) wordt milieu opnieuw aan een staatssecretaris overgelaten (Joop Atsma) en het directoraat-generaal Milieubeheer wordt bij de kabinetsformatie ondergebracht bij het

ministerie van Infrastructuur en Milieu. Hiermee is VROM opgeheven. Atsma wil milieubeleid vooral overlaten aan het veld. Het bedrijfsleven moet de trekker zijn in het duurzaamheidsbeleid en aangeven wat de reële grenzen zijn waarbinnen het kan opereren (pagina 110). Het milieubeleid moet 'haalbaar en betaalbaar' zijn is het devies.

Tijdens de discussies in de ronde tafelgesprekken die volgden, werd duidelijk dat op klimaat en stikstofgebied de criteria '*haalbaar en betaalbaar*' niet toereikend zijn. De kosten van niets doen worden immers niet meegenomen met als gevolg dat de volgende generaties worden opgepadeld met hoge kosten en verlies van levenskwaliteit. Kortom, er is een regering nodig die doet wat *noodzakelijk* is.

Het moge duidelijk zijn dat ik mijzelf zeer betrokken voel bij het milieubeleid sedert 1990. Ik kwam bij VROM toen milieubeleid in zijn hoogtij dagen was en mijn kinderen nog klein waren. Dit stemde hoopvol. Sindsdien is het in mijn ogen alleen maar bergafwaarts gegaan met het milieubeleid in Nederland, ondanks de successen die er ook waren. Nu ben ik grootvader en de ongerustheid over de planeet waarin mijn kleinkinderen opgroeien is er nog steeds. Naar dit congres gaan voelde voor mij als naar een bruiloft gaan terwijl je net een dierbare vriend hebt verloren. Je voelt je verdrietig op wat een feest zou moeten zijn.

Frans Vollenbroek